

NO MATTA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

*Taariika fi Iwdi Iisaa Almasiihu on
(Luk. 3.23-38)*

¹ Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.

² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.

⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiiya. Abiiya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiya, ¹⁰ Hazikiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, ¹¹ Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.

¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini

Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqaima, Alyaqaima jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuqa, Saduuqa jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuujji sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuujji sappoo e nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujji sappoo e nay.

*Fii Jibineede Iisaa Almasiihu on
(Luk. 2.1-7)*

¹⁸ E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹ Tawi Yuusufu, on yamudo mo, ko gorko feewudo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiyii accitugol mo e nder gundoo.

²⁰ Nde tawnoo himo miiyii d'un, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii bid'fo mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. ²¹ O heboyay bid'fo, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji mabbe din.» ²² Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon

no laatora, wonde: ²³ «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo d'un ko: <Alla no wondi e men.>^a

²⁴ Bay kanko Yuusufu o finii, o wafi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵ Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on bidfo gorko, o inni mo Iisaa.

2

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

¹ Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, d'un ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandidube iwri funnaange ari *Yerusalaam, ² be wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeebe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» ³ Bay kanko Heroodu lando on o nanii d'un, o jiiibii, o jiiibodi e be Yerusalaam ben fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e jannoobe fii Sariya on fii landagol be ko honto *Almasiihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ <Ko an yo kofolun Bayti-Lahiimi,
 jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
 hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
 diya kodooli hittudi e nder Yahuuda.
 Ko fii lando yaltay e maa

^a **1:23** 1.23 Isa. 7.14

ko ardoo jamaa an *Isra'iila on.»^b
⁷ Onsay Heroodu noddi ben gandidube e gundoo, o torii be yo be tentinan mo saa'i mo hoodere nden feepi e mun on. ⁸ Onsay o immini be Bayti-Lahiimi, o wi'i be: «Yahee humpitoyodon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.»
⁹ Bay wonii be nanii ko lando on wi'i kon, be yahi. Tawi hoodere nde be yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso mabbe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni don, nde darii. ¹⁰ Bay kambe gandidube ben be yiitii hoodere nden, be heewi weltaare. ¹¹ Onsay be naati ka suudu, be yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, be jiccii, be sujiani kun. E hoore don be yaltini jawle mabbe, be okkori kun kanje e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² Onsay Allaahu on andini be e koydol wonde hita be yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, be hooti ka leydi mabbe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ben gandidube yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa *Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu dabbitoyay paykun kun fii warugol kun.» ¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on

b 2:6 2.6 Mik. 5.1

daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Bidfo an on yo o yaltu Misira.»^c

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandidube ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duubi didi maa jaasukun dun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e kodoloy takkiikoy don koy, dun yaadi e saa'i mo gandidube ben feppinannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yereemiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee don Raama:
wullaandu e sowru tiidundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude fiɓɓe mun ben,
o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka
han kadi.»^d

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.»

²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banganani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

^c 2:15 2.15 Hus. 11.1 ^d 2:18 2.18 Yer. 31.15

3

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

¹ Ko e on saa'i don, Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on feeni, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!» ³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:
 <Moyyinee laawol Joomiraado on,
 fewnon juri makko din!» ^d

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o jaamata. ⁵ Hodube Yerusalaam ben e be ka diiwal Yahuuda ben fow e kodooli hundudfi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo fibbe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledfe. Kala leggal ngal rimataa fibbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

^d 3:3 3.3 Isa. 40.3

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete^e makko on, o mooba naametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

Fii no Iisaa Lootiraa
(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. ¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!» ¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore d'un Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngon udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹⁷ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Biddo an Yidaado, mo mi weltori on!»

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa
(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

¹ Bawto d'un, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. ² O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto d'un o weelaa. ³ Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Biddo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu naametee.»

^e 3:12 3.12 Maa: «gete».

⁴ Iisaa jaabii: «No windii wondema: <Nedfo hinaa jaametee tun wuurirta, kono ko kala kongudii iwruudii ka Alla.> »f

⁵ Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, dun ko Yerusalaam, o jodfinoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: ⁶ «Si tawii ko a Bidfo Alla, hocco don cikkodaa ka leydi, ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tamboromaa juude maabe den, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »g

⁷ Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: <Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.> »h

⁸ Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateeriiji aduna on fow e darja mun. ⁹ O wi'i mo: «Mi okkete dun fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: <Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.> »i

¹¹ Ons ay Ibuliisa pottitii mo. Bawto dun malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

*Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum
(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)*

¹² Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. ¹³ O eggi Naasirata, o yahi, o hodfoyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naftali, ¹⁴ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

f 4:4 4.4 Yaj. 8.3 g 4:6 4.6 Zab. 91.11-12 h 4:7 4.7 Yaj. 6.16 i 4:10 4.10 Yaj. 6.13

15 «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali
leyde wonde ka daande weendu,
gada Yurdayniwol,
ɗun ko Jaliilu ka ɗiya leyyi hodi e mun.

16 Oo jamaa wondo e nder niwre
yi'ii ndaygu moolanaangu,
e hoore ben joodiibe e ndin leydi
ndi ɗowdi mayde woni e mun,
ndaygu jalbanii be.» j

17 Gila ɗun Iisaa fudɗii waajaade, wi'a: «Tu-
ubee, ko fii laamu kammu ngun ɓadike!»

*Fii Be Iisaa Adii Noddude ben
(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)*

18 E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu
ndun kon, o yi'i musibbe ɗiɗo no bugoo *jalaaji
ka weendu, tawi ben ko yungoobe: godɗo on
no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu,
oya on no wi'ee Andaraawu, miɗɗiraawo makko
kanko Sim'uunu on. 19 O wi'i be: «Jokkee lan,
mi wattay on yungoobe yimbe.» 20 Don kisan be
acciti jalaaji ɗin, be jokki mo.

21 E nder yaadu maɓbe ndun, Iisaa yi'i
musibbe ɗiɗo goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba
e miɗan mun Yuuhanna, ben ko biɓbe Zabadii.
Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder
laana, hiibe moyyintina jalaaji maɓbe. Kanko
Iisaa o noddi be. 22 Don kisan be acci ɗon laana
kan e ben maɓbe, be jokki mo.

23 Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna
ka nder juulirde, waajoo fii Kibaaru Moyyo
*laamu Alla ngun, e himo pawndora kala noone

jabbeeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirɗo nawnaare e noonee muuseendiiji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaaɗo iwruɗo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diiwal Yahuuda ngal e be gaɗa Yurdayniwol jokki mo.

5

Fii Waaju ngun ka hoore Fello (Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

- ¹ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi badii mo.
- ² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:
- ³ «Yondiniibe ka bernde ben ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.
- ⁴ Yoomube ben ko malaabe,
bay berɗe maɓbe buttinoyte.
- ⁵ Newiibe ben ko malaabe,
bay be ronoyay leydi ndin.^k
- ⁶ Weelaabe donɗaa peewal ben ko malaabe,
bay be harnoyte.
- ⁷ Yurmeteebe ben ko malaabe,
bay be yurminoyte.
- ⁸ Laaba-berndeebe ben ko malaabe,
bay be yi'oyay Alla.
- ⁹ Buttinoobe ben ko malaabe,
bay be noddroyte biɓbe Alla.
- ¹⁰ Cukketeebe sabu peewal ngal ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

^k 5:5 5.5 Maa: «aduna on».

11 «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu an. 12 Weltee, wonon e nder welo-welo, bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

13 «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaabee.

14 «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. 15 Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu. 16 Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyye den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

17 «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. 18 Ka haqiqqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laatoo. 19 Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete teddufo e nder laamateeri kammu ngun. 20 Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoobe fii Sariya on ben ngal

e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naatataa ka laamateeri kammu few.

²¹ «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota a ittu hoore^m, kala on ittudo hoore jaawete.> ²² Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musidfo mun jaawete. Kala wi'udo musidfo mun kadi <komoojo> jaawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musidfo mun <la'iifu> haray no e laawol yiite jahannama.

²³ «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musidfo maa no monoran-maa godfun, ²⁴ haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musidfo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

²⁵ «Eto no faamondiriraa e mo habidudfaa on kisan fewndo wonudon ka datal, fii wota on mo habidudfaa watte e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi watte e juude suufaajo on, on wade ka kaso. ²⁶ Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

²⁷ «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.>ⁿ ²⁸ Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. ²⁹ Si tawii yiitere maa jaamere nden wonay sabu haa feggodfaa, haray awu nde, bugodfaa nde ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. ³⁰ Si tawii jungo maa jaamo ngon kadi wonay sabu haa feggodfaa, haray tayu ngo, bugodfaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka

^m 5:21 5.21 Egg. 20.13 ⁿ 5:27 5.27 Egg. 20.14

teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

³¹ «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wafan mo kaydi sertigal.»

³² Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wafii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

³³ «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woon-dooje de woondandaa Joomiraado on den.»

³⁴ Kono min mi wi'ay on, wota on woondu toode, wota on woondir kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. ³⁵ Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndad'fudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalaam, ko fii ko saare Lando Mawdo on non. ³⁶ Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootol. ³⁷ Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o.> Ko beyditaa e d'un woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.>» ³⁹ Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bondo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo jaamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa nabude ka jaawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, nabaa yeru sagara gooto,

¶ 5:31 5.31 Yaj. 24.1 ¶ 5:33 5.33 Ada. 30.3 e Yaj. 23.22

¶ 5:38 5.38 Egg. 21.23-25.

naɓan mo yeru sagara dɗiɗi. ⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma jawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidu gido maa, aɗaa gaɗo maa.> ⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidɗee aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben, ⁴⁵ ɗun on wonay biɓbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudɗinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan ɗan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidube on ben tun yidufon, haray ko mbarjaari hondi heɓoyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ben tun hiwrotodon, haray ko hondun wadufon ko beyditi? Hinaa be gomɗinaa ben kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmuɗo non.»

6

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

¹ «Reenee e wadɗirgol golle mon moyye ɗen yiingo. Si hinaa ɗun on heɓataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiibe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari maɓbe ndin. ³ Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko jaamo ngon wadi kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, ɗun Ben mon,

on Yi'oowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiibe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballaje fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari mabbe ndin. ⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duudufi wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be dufdiniri haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e mabbe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faaladon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanufon tororde Alla:
 <Baaba amen Wondo ka kammu,
 yo innde maa nden hormore,

¹⁰ yo laamu maa ngun feepu,
 yo faale maa on wadu ka aduna
 wano woniri non ka kammuuli.

¹¹ Okkor men hande paamete haanando men on.

¹² Yaafanodaa men bonnereeji amen din,
 wano menen kadi men yaaforani bonnube
 men ben non.

¹³ Wota a naadu men e jarrabuyee,
 kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu,
 haa poomaa. Aamiina.>

¹⁴ «Si on yaafanike yimbe ben bonnereeji mabbe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on

yaafanto on onon kadi bonnereeri mon dfin.
¹⁵ Kono si on yaafanaaki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereeri mon dfin.

¹⁶ «Nde hidon hoora, wota on jirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kambe be waylay geece mabbe den fii hollugol yimbe ben wonde hiibe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kambe be hendike mbarjaari mabbe ndin.

¹⁷ Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, ¹⁸ fii wota on hollu yimbe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wadufon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'owo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

*Fii Keyee Haqinqind'o on
 (Luk. 12.33-34)*

¹⁹ «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wudugol e kornugol, e ka wuybe fusata yetta. ²⁰ Kono moobee de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuybe fusataa yetta. ²¹ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.

²² «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. ²³ On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

²⁴ «Hay gooto waawataa gollande jeybe dfin dido, ko si o apay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dfin wadi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

²⁵ «Ko dɛn wadɛ si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dɛn, maa fii ko bornon balli mon dɛn. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? ²⁶ Ndaaree colli dɛn ka kammu: dɛ sankataa, dɛ wa'ataa, dɛ moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni dɛ. E taw si on buraa dɛ hittude? ²⁷ Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dɛn beru sogonal gootal?

²⁸ «E ko hondun aananton fii conci? Ndaaree no dɛi piindiji ka gese fudirta njanda: harale dɛ gollataa, dɛ saɗpataa. ²⁹ Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ³⁰ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay huɗo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri dɛn, onon bee fanda-gomɗinalbe? ³¹ Awa wota on aanu haa wi'on: <ko hondun men jaamata?> maa: <ko hondun men yarata?> maa: <ko hondun men bornotoo?> ³² Dun, ko be gomɗinaa ben dɛbbata dɛn. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dɛn. ³³ Kono dɛbbɛe taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, dɛn piiji fow beydanoyte on. ³⁴ Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

Fii Naawugol e Etugol
(Luk. 6.37-42)

¹ «Wota on jaawu fii wota on jaawe. ² Ko fii, ko wano jaawirdon non jaawirtefon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidfo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidfo maa on: <Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa>, e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidfo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji din, fii wota di yiltito di yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri den yeeso koseeji din, sakko di yaaba de.

⁷ «Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriifo okkorte, kala dabbufo hebay, awa kadi kala on hoddiifo udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, bidfo mun torotoo dun bireedi, ontigi jonna mo hayre? ¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonbe ben hidon waawi wadande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyyereeji! ¹² Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non. Ko fii ko dun Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date den Didi
(Luk. 13.24)

13 «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weefungal, awa-le duudube naatiray don. 14 Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e datal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadufe, kono ko seedaabe hebata den.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe
(Luk. 6.43-44)

15 «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyufi. 16 Ko kuude mabbe den anditirton be. E hara en ittay sungalaq e hoore bulle-kopon, maa yibbe e hoore bulle-baali? 17 Kala leggal moyyal ko bibbe moyyube rimata, kono leggal bongal ko bibbe bonbe rimata. 18 Leggal moyyal waawataa rimude bibbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude bibbe moyyube. 19 Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. 20 Awa ko kuude mabbe den anditirton be.

21 «Hinaa wi'ooobe lan <Koohoojo, Koohoojo> ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. 22 Nden pande, buy wi'oyay lan: <Koohoojo, Koohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men radora kadi jinnaaji e innde maa, men wada kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?> 23 Onsay mi wi'oyay be: <Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko boni!>

²⁴ «Awa kala nanuɗo ɗii konguɗi an, huutori ɗi, wa'ay wa faamuɗo, darnuɗo suudu mun e hoore fetere. ²⁵ Ndiyan ɗan saayi, waameeji ɗin ari, keneeli ɗin wifi, ɗin piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanuɗo konguɗi an ɗin, huutoraali ɗi, on no wa'i wa njofoojo darnuɗo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan ɗan saayi, waameeji ɗin ari, keneeli ɗin wifi, ɗin piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiifungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on ɗaldɗi fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jannirde ɓe bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

8

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan (Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

¹ Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaado jokki mo. ² Onsay mo ɗamajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midɗo faalaa, laato selluɗo, laabaa.» Don kisan o selli ɗamajan ɗan, o laabi. ⁴ E hoore ɗun Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan ɗun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo ɗun wonan ɓe seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo (Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuum, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaabe ben o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondfo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii godfo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wadu dfun>, ndu wadaya.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii dfun, o naldi, o wi'i jokkuba mo ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali nedfo gomdinirfo wa oo.

¹¹ Mi andinii on, duudube iwroyay funnaange e hirnaange, be nafodoya e Ibraahiima e Issaqa e Yaaquuba ka laamateeri kammu. ¹² Kono haanunoofo ronude laamateeri ndin ben bugete ka niwre ka furi wodfude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaabe ben: «Yahu, yo dfun wonirane wano gomdinirfaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

*Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuube buy
(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)*

¹⁴ Bawto dfun Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiifo on no waalii nawnare nguli-bandu. ¹⁵ O meemi jungo on

ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay nibbii, be addani mo d'uudube be jinna nangi, o raɗori ɗin jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnube ben fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaaje men ɗen,
o fawtike nabbeeli men ɗin.»^r

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaabe makko ben yo be lumbitu gaɗa.

¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo ɓadii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni ɗin no mari gayde mun, awa kadi colli ɗin ka weeyo no mari j akkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Godɗo e taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa maybe ben wattina maybe mun ben.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto ɗun Iisaa bakii ka laana, taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan ɗen watti diwude laana kan, tawi kanko himo ɗaanii. ²⁵ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

²⁶ O wi'i be: «Ko fii hondun hulandon, onon bee fanda-gomɗinalbe?» Onsay o immii, o

tonjani hendu ndun e morloofde ndiyan den, deeyaango tiidungo wadi.

²⁷ Ben njalɗi fota, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli ɗin e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Didɗo Selliniraa
(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gaɗa weendu ndun, ɗun ko e ndii leydi bee Gadariyankooɓe, jinnaabe ɗido sortii ka berɗe, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ben hulbinii, hay gooto suusa-taano rewude ɗon. ²⁹ Ben sonki e makko, be wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo *Bidɗo Alla. E hara ko arduɗaa ɗoo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

³⁰ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodɗitii be. ³¹ Onsay jinnaaji ɗin jeeji mo, ɗi wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

³² O wi'i ɗi: «Yahee!» Onsay ɗi yalti e ben, ɗi naatoyi e nder ɗin koseeji. Tun, koseeji ɗin fow gidɗi ka falo, ɗi unoyii ka weendu, ɗi muli ka nder ndiyan. ³³ Ornaynoobe ɗi ben dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko hebi ben jinnanoobe kon. ³⁴ Onsay yimbe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde be yiirunoo mo, be jeeji mo wodɗitagol leydi mabbe ndin.

9

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo
(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

¹ Bawto dɔn Iisaa bakii dɔn e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ² Be addani mo maaya-banduujo waaliido e boggi-dimbordi. Bay Iisaa yi'ii gomɔinal maɓɓe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa dɔn yaafaama.»

³ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neddo no hoynude Alla!»

⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe dɔn, o wi'i ɓe: «Ko hondun joganidon dɔn miijooji bonɔi ka ɓerde mon? ⁵ Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa dɔn yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dɔn dɔo ɓuri weebude? ⁶ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna dɔo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa dɔn, hootaa ka maa.» ⁷ On immii, o hooti ka makko. ⁸ Bay jamaa on yi'ii dɔn, ɓe huli, ɓe mawnini Alla, on yedudo yimbe ɓen sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa

(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

⁹ Wa ko Iisaa iwata dɔn, o yi'i goddo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

¹⁰ Bawto dɔn, Iisaa joodii fii jaamugol ka suudu Matta, tawi *yantoobe sagalle e junuubankeebe duudube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ɓen. ¹¹ Bay *Fariisiyaabe ɓen yi'ii dɔn, ɓe wi'i taalibaabe makko ɓen: «E ko fii hondun karamoko mon jaamidanta e yantoobe sagalle ɓen e junuubanke'en?»

¹² Bay wonii Iisaa nanii d'un, o wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawbe ben. ¹³ Allaahu non no daali: <Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.>^S Awa, yahee andinoyodon ko woni firo d'un. Ko fii min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeefbe ben.»

Landal fii Hoorugol

(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

¹⁴ Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari e Iisaa, be wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ben men hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁵ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hibe wondi e jom jomba? Nalaafde aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde maabbe, onsay be hooray. ¹⁶ Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidfo. Ko fii ceelol ngol pooday dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. ¹⁷ Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa d'un, guri din seekoto, njaram dan hibba, bootooji guri din kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo

(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

¹⁸ Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dii kongudfi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i:

^S 9:13 9.13 Hus. 6.6

«Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fa-won juude mon den e hoore makko, o wuuritay.»

¹⁹ Iisaa e taalibaabe mun ben immii jokki mo.

²⁰ Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e didi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. ²¹ Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

²² Onsay Iisaa yeyyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomdinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttoobe ceri bent e jamaa on woni e nder jiiboldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o daani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii fun andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Did'o

²⁷ Wa ko Iisaa iwata don, bumbe dido jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben badii mo. Iisaa wi'i be: «Hidon sikka mido waawi wafude fun?»

Be jaabii mo: «Hiiyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite den, o wi'i: «Yo fun woniran on wano gomdinirdon non.» ³⁰ Gite mabbe den wunti. Iisaa yamiri be fundoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.»

^t **9:23** 9.23 E naamu Yahuudiyankeebe ben, si godfo maayiino ko wuttoobe ceri ben e rewbe tofdaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla mayfo on.

³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wafani be kon.

Fii no Iisaa Selliniri Mboboojo mo Jinna Nangi

³² Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ben fokkitata, be addani mo mboboojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jinnawii ngin radaama, mboboojo on wowli. E nder ko jamaa on ɗaldi kon, be wi'i: «Haa hande sifa d'un yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» ³⁴ Kono Fariisiyaabe ben kaɗun wi'i: «Ko tippude e lando jinnaaji d'in o woni radorde jinnaaji d'in.»

*Fii no Iisaa Yurmiraama Jamaa on
(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)*

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotoonoo e ca'e d'en fow e kodooli d'in, janna ka nder juulirde maɓɓe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, jawnda kadi kala nawnaje e jabbeli. ³⁶ Bay o yi'i jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hiɓe aybi, hiɓe ɗakkiraa ballo wa baali di alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no duudi, kono wa'oobe ben duudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko.»

10

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Didoo

(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

¹ Bawto d'un, Iisaa noddi *sahaabaabe makko ben sappoo e didoo, o okki be bawgal radagol

jinnaaji dɪn e sellinɔl kala ɲaw e kala nawnaare. ² E hino inde ben sahaabaabe sappoo e dɪfo: arano on e maɓɓe ko Sim'uunu, jammaaɗo on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, ⁴ e Sim'uunu tawdaaɗo e fedde *Zelotiibe ben, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

⁵ Ko bee sappoo e dɪfoobe dɔo Iisaa immini bawto o yamirde be dɪndoo: «Wota on yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben e wota on naatu ka ca'e Samariyankeebe ben. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi dɪn. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun badike. ⁸ Nawndon ɲawbe ben, immintinon maybe ben, sellinon be damajan ben, be laaba, radodon jinnaaji dɪn. On hendike dɪn e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dɪn, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yoobodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji dɪdi, maa pade, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hodo ka naatudon, andee si tawii no woodi dɔn godɗo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimbe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e maɓɓe, kono si tawii be jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon dɪn hedfaaka,

haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon d'en. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, jande naawoore nden ko d'ee ca'e Saduuma e *Amuura buretee hoynaneede edii nden saare d'on.

¹⁶ «Jooni mido imminirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. ¹⁷ Reenod'on e yimbe ben, ko fii be naboyay on ka naawirdi, be foccoya on ka juulirde mabbe. ¹⁸ On nabete ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, seeditod'on fii an yeeso mabbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fi goddo yettoyay musid'fo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bid'fo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow ajoyay on sabu innde an nden. Kono mo nappike d'un haa ka lannoode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare doo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'ilayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeydo d'un. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula,

haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudfii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, feppinee d'un tumbere jalorma. Ko sowndadon kon kadi, ewnee d'un ka warpakke. ²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawufo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

³² «Ko d'un wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidudo ben mun maa yumma mun buri lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidudo kadi bidfo mun gorko maa bidfo mun jiwo buri lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali legal mun altindiraangal* ngal,

jokkimmi, haray ontigi foddaa e an.^u ³⁹ Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoyay dan.

⁴⁰ «Kala jabudo on haray jabii lan, kala non jabudo lan haray o jabii Nuludo lan on. ⁴¹ Kala jabudo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabudo feewudo sabu on ko feewudo, o hebay mbarjaari feewudo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordo goddo e koy taalibahoy an ndiyan buubudan, sabu kun ko taalibahun an, o fafataa mbarjaari makko ndin few.»

11

Fii Lande Yaayaa den (Luk. 7.18-35)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immi taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon, ⁵ wonde: bumbe ben yi'ii, bofoofe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo

^u **10:38** 10.38 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jukkugol Iisaa haa maaya.

on no feɣpinaneede misikinɓe ɓen. ⁶ Kala mo feɣgaaki e an ko malaado.»^W

⁷ Bay ɓe yiltitike, onsay Iisaa fudɗii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii ɓe ɗundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko nedɗo ɓorniido conci dimi? Ndaaree, ɓee ɓorniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko ɓuri annabaajo.

¹⁰ Ko oo doo woni mo fii mun windii on, wonde: <Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.>^Y

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini ɓurɗo Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non ɓurɗo fandude on ka laamateeri kammu no ɓuri mo teddude.

¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no yaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ɓen no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ɓen fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini ɗun. ¹⁴ Si hidon faalaa jabude ɗun, ko kanko woni Iliiya, on haanunoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi eɓɓindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e fayɓe, joodiibe e kubitirde, hara ɓen no noddindira, wi'a: ¹⁷ <Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimanii on gimɗi yurmudi, on wullaali!> ¹⁸ Ko fii Yaayaa

^W **11:6** 11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomɗinde lan ko malaado.»

^Y **11:10** 11.10 Mal. 3.1

arno, o jaamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'ufon: <On ko mo jinna!> ¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'ufon: <On ko reeredufo, yaroowo, weldufo e yantoofo sagalle e junuubanke'en!> Kono kuude faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliife Gomdinde den
(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o furi wafude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno d'ii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wad'irnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii concii heynordii, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko d'un wadi si mi wi'ay on, jande jaawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno d'ii kaawakeeji moyyi wadufi e maa wad'irno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko d'un wadi si mi wi'ay on, jande jaawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko
(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa d'un ben faamube e bee gandifube, feppinandaa d'un bee faybe.

²⁶ Hiiyii, ko fii ko dɔn wonnoo yidfi maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Bidɔo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Bidɔo on e on mo Bidɔo on faalaa mo feɓɓinande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiibe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jabon yankinanagol ko mi fawi on kon, jabon janndeeji an dɔn. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e bernde, dɔn on hebay fowtunde fii wonkiiji mon dɔn.

³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli naɓude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

12

Landal fii Nalaande Fowteteende nden (Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

¹ E on saa'i dɔn, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri pande aseweere nden, dɔn ko *jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti dɔn gese, worsa di jaama, ko fii hari hiibe weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dɔn, be wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wadude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunooɓe e makko ben?

⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be jaami bireediije weebitaade fii sadaka dɔn, de tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben dagani-noo jaamugol, kono ko *yottinoobe sadaka ben

tun daganinoo naamugol de. ⁵ Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweeje den hooreeɓe yotinoobe sadaka ben no bonna Sariya palaande fowteteende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki ɓe? ⁶ Kono mi andinii on, burɗo juulirde mawnde nden no ɗoo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.»^Y Si hidon andunoo ko ɗun firi, on felataano yimɓe ɓe bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom palaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo
(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi ɗon, o naatoyi ka nder juulirde mabɓe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hiɓe faalaa toonude Iisaa, ɓe landii mo, ɓe wi'i: «E hara no dagii ka godɗo jawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna? ¹² E ko haa honto non nedɗo hitti ɓuri baalii! Awa no dagii wadugol ko moyyi jande palaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on nedɗo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. ¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no ɓe warira mo.

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden ebboore mabɓe, o iwi ɗon. Buy jokki mo, o sellini ɓe fow. ¹⁶ O

yamiri be wota be feɓɓin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁸ «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,
on yidaaɗo an mo mi weltori.

Mi waday Ruuhu an on e makko,
o feɓɓinanoya leyyi ɗin peewal ngal.

¹⁹ O yeddondiroytaa e godɗo, o sonkoytaa,
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballaɗe.

²⁰ O heloytaa kudɗol ɓayyungol,
o roccinoytaa sarbu wonɗo e suurude,
haa o folna peewal ngal.

²¹ Onsay leyyi ɗin tanyinoroyay innde makko
nden.»^Z

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toojaa
(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

²² Bawto ɗun be addani mo mo jinna nangi,
tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay
on mboboojo wowli, yi'i. ²³ Tawi ɗun no ɗaldini
jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni
*Almasiihu mo Daawuuda?»

²⁴ Bay Fariisiyaabe ɓen nanii ɗun, be wi'i: «Oo
nedɗo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji ɗin
tun o woni raɗorde jinnaaji ɗin!»

²⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miijii, o wi'i
be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi
caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii
kapun tigi, haray waawataa tabitude. ²⁶ Si
tawii non Ibuliisa raɗike Ibuliisa, o liddike hoore
makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri
makko ndin tabitirta? ²⁷ Si tawii non min ko
tippude e Balzabuula mi woni raɗorde jinnaaji

din, haray be mon ben non ko tippude e hombo woni di radorde? Ko dfun wadi si kambe tigi be paawoyay on. ²⁸ Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radorde jinnaaji din, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²⁹ «Maa ko honno goddo waawirta naatude e nder suudu neddo dolnudo, mooba keyeeji on din, ado o habbude on neddo dolnudo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ³⁰ Awa, kala mo aldaa e an haray ko gano an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

³¹ «Ko dfun wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynudo Ruuhu Alla on yaafetaake few. ³² Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo *Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

*Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun
(Luk. 6.43-45)*

³³ «Si leggal no moyyi, haray bibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray bibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree bibbe mun ben. ³⁴ Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata. ³⁵ Neddo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, neddo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. ³⁶ Awa mi andinii on, jande jaawoore nden yimbe ben hasborte kala kongudi mehi di be wowlaynoo. ³⁷ Ko fii ko

kongudfi maa dfin jaawirtefaa feewudo maa bonfo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande
(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

³⁸ Onsay wobbe e jannooße fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wafan men maande hawninde, men yi'a.»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. ⁴⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati^a, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. ⁴¹ Awa kadi pande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be hedinoon ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. ⁴² Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: <Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.> Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. ⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii dabboya

^a **12:40** 12.40 Yun. 1.17

jinnaaji jeedidfi burdfi ngii hunyude, dfi naata don, dfi hofa. Onsay sakkitorde on neddfo buray aranun dfun bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden
(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootoobe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko.

⁴⁷ Onsay goddfo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hife faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko hombe woni yumma-gootoobe an ben?»

⁴⁹ Onsay o sappii taalibaabe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben.

⁵⁰ Ko fii kala wadudfo faale Ben an Wondfo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

13

Misal Yettaangal e Remoowo
(Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

¹ Nden jande Iisaa yalti ka suudu, o joodfoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinoodfo takko makko on duudfi, o bakii e laakun, o joodfii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. ³ O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka dfatal, colli din ari modfi de. ⁵ Goddfe den yani e hoore kaaye,

ka leydi dƙuudfaa. De fudɪ heƙa sabu dƙewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, dƙe sumi, dƙe yoori, sabu angal ka dƙaɗi dɪn siɲoo. ⁷ Goddƙe goo kadi yani ka sooyoore, dƙe fudidi e mayre, sooyoore nden modi dƙe. ⁸ Goddƙe goo yani ka leydi moyyiri. De fudɪ, dƙe rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka dɪn. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa dƙuudfa, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko wadɪ si mido yewtirde be mise, ko bay hibe ndaara, kono be yi'ataa, hibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. ¹⁴ Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e mabbe, wonde:

⟨Pellet hidon nana,
kono on faamataa few.
Pellet hidon ndaara,
kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dƙee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi mabbe dɪn,
awa kadi be ombii gite dɪn,
sakko be yiira gite mabbe dɪn,
maa be nanira noppi mabbe dɪn,
maa be faamira berde mabbe dɪn,
haa be tuuba, mi sellina be.⟩^b

b 13:15 13.15 Isa. 6.9-10

¹⁶ «Onon non, gite mon den malii ko fii hide yi'ude, noppi mon dñin malii ko fii hidfi nanude.

¹⁷ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on.

¹⁹ Nde godfo hedfi daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bondo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaañdi ndin saami ka d'atal.

²⁰ Nde awdi sankaañdi ndin saami ka kaaye, dñun no wa'i wa nde godfo nani daalol ngol, o jaba ngol hepa e nder weltaare.

²¹ Kono o alaa d'adi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan.

²² Nde awdi sankaañdi ndin saami ka sooyoore, dñun no wa'i wa nde godfo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e d'ayniro jawle.

²³ Nde awdi sankaañdi ndin saami ka leydi moyyiri, dñun no wa'i wa nde godfo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wofbe ben laabi teemedere, wofbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gapo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben d'aanii, gapo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o

yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: <Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: <Ko gaŋo wadi dūn.>

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: <Hidon faalaa yo men yahu men boroya dūn?»

²⁹ «O jaabii be: <Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on. ³⁰ Accee dī njandīda haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'oobe ben yo be boru taho kenkesama on, be habbira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.> »

Misal Yettaangal e Abbere Bene

(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde godfo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden buri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fudī, haray ko nden buri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli dīn ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

Misal Yettaangal e Lewen

(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal doo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dūn, on lewen wona sabu dūn fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri d'un jamaa on mise. O yewtir-taano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise, mi feɓɓina piiji suudɓinoodi gila ka fudɓoode.»^C

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaabe makko ben badii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko *Bii-Aaden on. ³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni bibbe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni bibbe bondo on. ³⁹ Gajo sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'oobe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on borirtee non fii bugegol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginaybe ben fow e wadoobe ko boni ben, ⁴² be bugoo be ka nder beembal yiite ka wullaandu e ɗatindiro piye woni ton. ⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben maɓbe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

Mise Ebbindiraafe e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suudɓido e nder ngesa mo nedɓo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko

nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dabbude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaadi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pencen, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bondi din bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonbe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonbe ben ka beembal yiite ka wullaandu e natindiro niiye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii dun fow?»

Be jaabii: «Hiiyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko dun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kidfi.»

⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi don.

Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa
(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa don, dun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde mabbe. Dun naldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwrani mo?

⁵⁵ E hinaa bidfo minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko

honto dɔn fow iwrani mo?» ⁵⁷ Dun haɗi be gomɗingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵⁸ Laatii o waɗaali dɔn kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomɗinal maɓbe ngal.

14

Fii no Yaayaa Wariraa

(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

¹ Ko e on saa'i dɔn, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee. ² O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynooɗo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dɔn waɗi si himo mari bawgal waɗugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo dɔn ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o waɗii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiyya, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hife jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder palaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiyya on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o waɗanay mo kala ko o torii mo fewndo dɔn. ⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan dɔo hoore

Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immiini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, dɔn jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. ¹² Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo
(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)*

¹³ Bay Iisaa nanii dɔn, o iwi dɔn e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wulɔɔnde. Jamaa on humpitii dɔn, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. ¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaaɔo, o yurmaa be, o jawndi jawbe wonnoobe dɔn ben.

¹⁵ Bay nibbii, taalibaabe ben baɔɔii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wulɔɔnde nii, jallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka koofooli, be ɔaɔba ko be paama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be paama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi ɔɔɔi pet men mari ɔoo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan ɔɔɔoo.» ¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji dɔn yo be jooɔo ka huɔo. O yetti bireediije dɔn jowi e liyyi dɔn ɔɔɔi, o banti gite dɔn, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonni taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on. ²⁰ Fow jaami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e

ɗiɗi tew kunte ko lutti. ²¹ Tawi ben jaamube ko wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaka.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto ɗun kisan, Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on. ²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay niɓbii, tawi ko kanko tun woni ɗon. ²⁴ Tawi laana kan wofɗitorii leydi ndin wa palande teemedɗe, awa kadi morloode ndiyan ɗan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol mabbe ngol be sonki.

²⁷ Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Aru!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygal e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiɗi kon, o huli. Tun o fufɗii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanɗa-gomɗinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Onsay be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. ³³ Wonnoobe ka laana ben sujani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a *Bid'fo Alla!»

³⁴ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata. ³⁵ Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeeji don din fow. Be addani mo jawbe ben fow, ³⁶ be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunooobe mo ben fow ndikki.

15

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din (Mrk. 7.1-23)

¹ Onsay *Fariisiyaabe e jannooobe fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hibe naama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla den sabu naamuuji mon din? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: <Teddin yumma maa e ben maa>,d awa kadi: <on mo hudfi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.>d ⁵ Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udo ben mun maa yumma mun: <mi yefii Alla ko mi nafiraynoo on kon>, ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya

d 15:4 15.4 Egg. 20.12 e Yaj. 5.16 d 15:4 15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9

no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya,
o wi'i:

⁸ «Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,
kono berde maɓbe den no wodɗondiri e an
fota.

⁹ Ko e nder meere be woni lan rewude,
janndeeji di be woni jannude din ko di
yimbe ben sinci.»^e

¹⁰ Onsay Iisaa noddi jamaa on e makko, o wi'i be:
«Hedfee, faamon. ¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko
tuuninta nedɗo, kono ko ko yaltirta ka hunduko
kon tuuninta nedɗo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben badii mo,
wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu
nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi
hinaa Ben an Kammuyankeejo on tuti, borete.

¹⁴ Tertee be, ko bumbe woni dowude bumbe. Si
bundoo non dowii bundoo, be didoo non be yanay
e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men
fii ngal misal.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko
on be alaa faamu? ¹⁷ E on andaa kala ko naati
ka hunduko ko ka nder reedu yahata, bawto
ɗun hawkooyee ka weddii? ¹⁸ Kono ko yaltiri
ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko ɗun-
le tuuninta nedɗo. ¹⁹ Ko fii, ko e nder bernde
nedɗo miijooji bondi yaltata, kaɗun e waru-
hoore e jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol
fenaande e hoyre. ²⁰ Ko ɗun woni ko tuuninta
nedɗo. Kono naamugol hara soodaaki, ɗun
tuunintaa nedɗo.»

^e **15:9** 15.9 Isa. 29.13

*Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomɗiniri
(Mrk. 7.24-30)*

²¹ Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ɗee ca'e Tiiri e Siduuna. ²² Tun, debbo Kanaaniyankeejo hoɗuɗo ɗon ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

²³ Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude ɓaawo men.»

²⁴ O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjudi ɗin tun mi addiraa.»

²⁵ Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

²⁶ O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji ɗin.»

²⁷ Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji ɗin jaamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

²⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomɗinal maa ngal no tiidi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo
(Mrk. 8.1-10)*

²⁹ Bay feyyii e ɗun, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi ɗon e fello, o joodii. ³⁰ Jamaa moolanaaɗo kadi badii mo, wondude e boofooɓe e bumbe e layooɓe e pahidube-mbobidi e jawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyɗe makko, o sellini

be. ³¹ Bay jamaa on yi'ii pahidube-mbobidi ben wowlii, layoobe ben kadi hettii cellal, bofoobe ben yahii, bumbе ben yi'ii, be ḡaldi, be mawnini Alla Isra'ilayankeebe ben.

³² Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa ko be ḡaama. Mi faalaaka be yiltude hibe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

³³ Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa doo fow e ndee nokkuure wulḡinnde?»

³⁴ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediije jeedidi e likkoy tosokoy seeda.»

³⁵ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi.

³⁶ Bay o yettii bireediije den jeedidi e liyyi ḡin, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. ³⁷ Fow ḡaami haa haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. ³⁸ Tawi ben ḡaamube ko be worbe guluuje nayo, hara rewbe e faybe lintaaka. ³⁹ Bawto ḡun o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

16

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande (Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e *Sadduusiyaabe ben ḡadii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ² Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on wi'ay:

⟨Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.⟩
³ Bimbi kadi wi'on: ⟨Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji ɓawli.⟩ Hidon waawi faamude fii ko feeni ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji dɪn?
⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no daɓɓa maande, kono ngu jonnetaaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.⟩ Onsay o acci be dɪn, o yahi.

Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben

(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dɪn, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii dɪn, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon dɪn, onon bee fanda-gomɗinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananooɗe worbe guluuje njowo dɪn, e ko debeeje jelu artirnodon ko lutti? ¹⁰ E bireediije dɪn jeediɗi senditananooɗe worbe guluuje nayo dɪn, e yeru debeeje ko artirnodon ko lutti?

¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wafeteedo e bireedi.

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yemiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Biddo Alla Wuurudo on!» ¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiiyan feɓɓinan-maa dɗun, kono ko Ben an, on Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere.^f Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko tonɗɗaa ka leydi woo haray tonjaama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» ²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa dɗin e Artugol makko ngol (Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden jande, Iisaa fudɗii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben

^f **16:18** 16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere».

e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara d'un hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa d'in hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaaɓe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal, g o jokkammi.

²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay dan. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuufe mun. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

17

*Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)*

¹ Balde jeegoo bawto d'un, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba

g **16:24** 16.24 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

on, o naŋi be kambe tun e hoore fello toowungo. ² Mbaadi makko ndin waylii yeeso maŋbe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, conci makko ɗin kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iliiya feɗpani be, tawi hiŋbe yewtida e makko kanko Iisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Kooŋoojo, no moyyi ka wonen ɗoo. Si hidon faalaa toode mi darnay ɗoo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iliiya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata ɗun, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo ɗoo ko Biɗɗo an yidaaɗo, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ɓen ɓe nanii ɗun, ɓe hebi kulol tiidungol, ɓe suuyi, ɓe sujji. ⁷ Kono Iisaa ɓadii, meemi ɓe, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be ɓanti gite ɗen, ɓe tawi ɓe yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

⁹ E nder ko ɓe tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri ɓe, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'ufon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ɓen woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ɓen landii mo, ɓe wi'i: «Ko fii honɗun jannoobe fii Sariya on ɓen wi'anta wonde ko Iliiya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko goonga Iliiya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on Iliiya ariino, kono ɓe anditaali mo, ɓe wadiri mo no ɓe faaliraa non. Ko wano non kadi ɓe tampinirta Bii-Aaden on.» ¹³ Onsay taalibaabe ɓen faami wonde ko fii Yaayaa lootaynooɗo maande tuubuubuyee on o yewti ɓe.

Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa

(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, on-say gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i:

¹⁵ «Koohoojo, yurminee bidfo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo pawndude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujjantoo on? Addanee lan mo doo.» ¹⁸ Iisaa tonjani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomdinal mon ngal fandi kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: <Iwu doo!>, ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal

(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka jalaande tammere o immintinoyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴ Fewndo ko be naatata Kafernahuum, yantooŋe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵ Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko biŋbe maŋbe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶ O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol ŋun fawaaki biŋbe ben kan. ²⁷ Kono fii wota en mettin berde ben yantooŋe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudfi nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooŋe fii sagalle men ŋen enen ŋido.»

18

Fii Burŋo Teddude on ka Laamu Kammu (Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

¹ E on saa'i ŋon taalibaabe ben ŋadii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo ŋuri teddude ka laamu kammu ngun?»

² Onsay Iisaa noddi paykun, o jodŋini kun hakkunde maŋbe, ³ o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu.

⁴ Ko ŋun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun ŋoo, o wonay burŋo teddude on ka laamu kammu. ⁵ Awa kadi kala jabuŋo

paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶ Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko furi mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dƙi piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa dun wadi!
⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa, haray tayu de, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayankeewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awu nde, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii
(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjube ben.

¹² «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e dƙin majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbitoya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yiitube, ka haqiiqa mi andinii on, o

weltoray ngii buri dfiya cappande jeenay e jeenay dfi majjaali. ¹⁴ Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

¹⁵ «Si musidfo maa fawprike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musidfo maa on. ¹⁶ Kono si o jabanaali ma, haray dabfu gooto maa dfo, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo naawiroye kongudi seedebe dfo maa tato. ¹⁷ Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto *moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

¹⁸ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko tonufon ka leydi woo haray tonjaama ka kammu, e ko jabufon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. ¹⁹ Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dfo e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be dun. ²⁰ Ko fii ka dfo maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde mabbe.»

²¹ Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musidfo an, si himo fawpaade e an? Ko haa laabi jeedifi?»

²² Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedifi, kono ko haa cappande jeedifi laabi jeedifi. ²³ Ko dun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaabe mun hunito dun. ²⁴ No on lando fudfornoo, be addani mo

godɔo joganiido mo ujune kaalisi. ²⁵ Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e bibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

²⁶ «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: <Koohoojo, muppane lan, mi yobay on fow!> ²⁷ Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

²⁸ «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo *dinaruujii teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: <Yoban ko joganidaa mi kon!> ²⁹ On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: <Muppano lan, mi yobete!> ³⁰ Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. ³¹ Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

³² «Onsay jom mabbe noddi on jiyaado, o wi'i mo: <Ko an, yo jiyaado bondo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeejii lan.

³³ An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?> ³⁴ Jom makko tikki, o wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o jawlii kon fow woo. ³⁵ Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musidɔo mun on ka bernde mun.»

19

Fii Sertigal Yettindirbe
(Mrk. 10.1-12)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii dīn yewtereeri, o iwi Jaliilu don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gafa Yurdayniwol. ² Jamaa moolanaafo jokki mo. O sellini be don.

³ Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godfo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fudfoode, Tagudo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, ⁵ o daali: <Ko dūn wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.>^h ⁶ Dūn haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto. Awa wota godfo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fudfoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti godfo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dūn ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wobbe kadi hara ko be bujaabe, no

^h 19:5 19.5 Fudf. 2.24

woodi wobbe kadi hara ko ruudfiibe fii laamu kammu ngun. On waawudfo jabude yo jabu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy
(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tonani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on hadu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» ¹⁵ Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

Fii Suka Galo on
(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Godfo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

¹⁸ O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maaⁱ, yidiraa jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»j

²⁰ On suka wi'i mo: «Midfo wadude dun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hida faalaa wonude timmudfo, yahu yeeyitaa ko mardaa kon, okkaa

miskinɓe ben, dɗun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii dɗin kongudɗi, o yahi himo aani, ko fii hari himo alɗi fota.

Fii Accuɓe ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi, no buri weefande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaabe ben nanii dɗun, ɓe naldɗi fota, ɓe wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari ɓe, wi'i: «Dun waawantaako nedɗanke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jukkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heyɗintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e dɗiɗi, laamoyodon *bolondaaji Isra'iila dɗin sappoo e dɗiɗi. ²⁹ Awa kadi kala accuɗo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e ɓibbe mun ben e gese mun dɗen sabu innde an nden, o heboyay ko buri dɗun laabi teemedere ka aduna dɗoo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan dɗan. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay ɓaawo, ɓaawoobe ben wontiroya yeeso.»

20

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

¹ «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltudo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiiju. ² Be fotti e njoddi, jallal kala *dinaruuru. Onsay o immini be ka ngesa makko wiiju. ³ O yaltoyɪ ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa wafude hay huunde. ⁴ O wi'i ben: <Onon kadi yahee ka ngesa an wiiju, mi yobiray on no haaniri.> Ben yahi. ⁵ O yaltoyɪ kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wafiri wano non. ⁶ O yaltoyɪ kadi ka alansaraa, o tawi wobbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: <Ko fii hondun jallandon doo, hay huunde on alaa wafude?> ⁷ Ben jaabii mo, be wi'i: <Ko fii men hebaali golle.> O wi'i ben kadi: <Awa, yahee ka ngesa an wiiju.>

⁸ «Bay nibbii, jom ngesa wiiju mban wi'i mbat-ulaajo mun on: <Noddu golloobe ben, yobaa be njoddi mabbe ndin. Fudforaa yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.> ⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e mabbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka hebay ko furi dun. Kono kambe kadi mo bee e mabbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay be hendike, be njurnurti jom galle on, ¹² be wi'i: <Bee sakkitiibe arude ko saa'i gooto pet golli! A fonnii be e amen, menen bee tudiiɓe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?> ¹³ O jaabii goddo e mabbe, o wi'i: <Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru?> ¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidi an wadi

si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wadirgol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?>

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya baawo.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon
(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko be yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, be focca mo, be fempa. Bawto dun o immintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon
(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma faybe Zabadii ben e bibbe mun ben badii Iisaa, be jiccii fii toragol mo.

²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo bee bibbe an doo dido joodoyo ka laamateeri mon, goddo on wonira ka naamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i be: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka naama an maa ka nano an, hinaa min yedata d'un, kono ko Ben an yedata d'un be o ebbani fii d'un ben.»

²⁴ Bay beya taalibaabe sappo nanii d'un, be seytinani ben neene-gootoobe d'ido. ²⁵ Onsay Iisaa noddii be, o wi'i: «Hidon andi hooreebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe mabbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore mabbe. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde teddufo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ²⁷ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccufo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cot-tudi duudube.»

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe d'ido Yeerikoo
(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)*

²⁹ Bay wonii be yaltii Yeerikoo, jamaa duudufo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumbe d'ido no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, be ewnii, be wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³¹ Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be burti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³² Onsay Iisaa dartii, o noddii be, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

³³ Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

³⁴ Iisaa yurmaa be, o meemi gite mabbe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

21

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, d'un ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko d'ido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. ³ Si goddo aru on e landaade goddfun, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e majji.> Onsay o accay di ara.»

⁴ Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:

<E hino lando maa on ka arata e maa,

himo waddii mbabba,

himo yawi e hoore mbabun keccun,

e hoore bikkun mbabba,

himo heewi newaare.> »k

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndad'fani mo concii mabbe din e hoore majji, o joodii don. ⁸ Tawi yimbe duudube e nder jamaa on no ndad'fanaynoo mo concii mun din ka laawol, wobb'e ben taya caldi ledde den, ndad'fana mo ka laawol. ⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

«Hosannaa*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,

darja burdo toowude wonanii ma.»^m

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, d'un ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o radii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wad'aynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla>,ⁿ kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi d'in, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiyyii, e hara haa hande on jangaali dii konguɗi wonde: <Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?> »^p

¹⁷ O acci be d'on, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

Fii no Yibbehi kin Hud'iraa
(Mrk. 11.12-14, 20-26)

^m 21:9 21.9 Zab. 118.25-26 ⁿ 21:13 21.13 Isa. 56.7 ^p 21:16 21.16 Zab. 8.3

18 Ko Iisaa yilitotoo ka saare bimbi, o weelaa.
 19 O yi'i yibbehi ka laawol, o fadii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i d'on kisan yibbehi kin yoori.

20 Bay taalibaaɓe ben yi'ii d'un, ɓe ɗaldi, ɓe wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

21 Onsay Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidon gomɗini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo ɓoro d'oo, ngo yaha ka baharu, d'un wad'ay.

22 Kala ko landordon gomɗinal e nder toragol Alla, on heɓay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
 (Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

23 Bawto d'un Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreɓe yottinoobe sadaka ben e mawɓe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaɗa wad'ude d'un, e ko e ley kongol hombo wondaɗa?»

24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un. 25 E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimɓe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e nedɗanke?»

Kono ɓe wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hond'un had'unoo gomɗinen mo? 26 Si en jaabike mo-le ko e nedɗanke d'un iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

27 Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde d'un.»

Misal Yettaangal e Bibbe Dido

28 Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijid'on e dundoo? Hari goddo no mari bibbe dido. O wi'i arano on e ben: <Biddo an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiiju.> 29 On jaabii mo wi'i: <Mi woniraa!> Bawto d'un o ninsiti, o yahi ka ngesa. 30 Ben mabbe badii d'immo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: <Mid'o woniri d'un, yo baaben!> Kono o yahaali. 31 Ko hombo e ben dido wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. 32 Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe d'un, on tuubaano bawto d'un, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfnaabe Ngesa Wiiju (Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

33 «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo *wiiju. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooobe wiiju ben, o yahi safaari. 34 Bay saa'i sonitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadi makko haa e remooobe wiiju ben fii yo be jonnu be bibbe wiiju.

³⁵ «Kono ben remooɓe wiiju hendii ɗin kurkaadi, piyi godɗo on, wari oya, be ferii godɗo goo kaaye. ³⁶ O immiini kurkaadi makko goo kadi ɓurɓe beya aranun ɗuudude, remooɓe wiiju ben wadiri ɓendon kadi wano non. ³⁷ Ka sakkitorun o immiini biɗɗo makko on haa e maɓɓe, himo wi'a: <Be teddinay biɗɗo an on.> ³⁸ Kono ɓay remooɓe wiiju ben yi'ii biɗɗo on, be wi'indiri: <Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, ɗun en hendoto ndondi makko ndin.> ³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka ɓaawo tutateeri wiiju, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tuta-teeri wiiju ndin ari, ko hondun o wadata ben remooɓe wiiju?»

⁴¹ Ben hooreɓe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonɓe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooɓe goo, hara ko jonnitooɓe mo ɓiɓɓe wiiju ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi ɗin wi'i kon? Ko fii hidii wi'i wonde:

<Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka soɓɓundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,
ɗun no hawnii e gite men!> ɳ

⁴³ «Ko ɗun wadi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa wadayɗo ko Alla yidi kon. ⁴⁴ Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»p

⁴⁵ Bay hooreeɓe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaaɓe ben nanii ñen mise, ɓe andi ko fii maɓɓe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ ɓe woni e ñaɓɓugol feere no ɓe nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

22

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera (Luk. 14.15-24)

¹ Iisaa yewtiri ɓe kadi misal, o wi'i ɓe:
² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, waɗuɗo caatal fii peera ɓiɗɗo mun. ³ O nuli kurkaadi makko ñin yo noddoy saatinaabe ɓen ka caatal. Kono tawi ɓen faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: <Yahee wi'on saatinaabe ɓen: Mi eɓɓindike fii caate ñen. Ga'oy an koy e daabeeji an fayuɗi ñin hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono ɓe foygiti fii ngal caatal, ɓe yahi, oya on ka ngesa mun, godɗo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddiibe nangi kurkaadi ñin, tampini, wari. ⁷ Lando on tikki. O immini suufaabe makko ɓen, o muloyi ɓen ittube ko'e, o sunni saare maɓɓe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko ñin: <Caatal ngal fewndike, kono saatinanoobe ɓen handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka ñate-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko ñin yahi ka ñate, ɓe mottindiri kala ɓe ɓe tawnoo ton, bonɓe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal waɗata ñon heewi yimɓe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ɓen, o haynii ñon godɗo mo ɓornaaki

conci peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirdaa arude doo, a bornaaki conci peera?» On neddo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi din: «Habbee mo juude e koyde, bugodon mo ka niwre ka buri wodfude, ka wullaandu e natindiro niiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no duudi, kono ko seedaabe subaa.»

*Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle
(Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)*

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no be nangira Iisaa kongudi makko din. ¹⁶ Be immi e makko taalibaabe mabbe ben, e yimbe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, meden andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben. ¹⁷ Yeete men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle, kaa haana?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe bondi din, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru. ²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» ²² Be naldii fii kon ko be nani, be acci mo fon, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal
(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden jande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si god'fo maayii, o accaali bibbe, haray mijjniraawo makko on no haani yettude on keynguujoo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen bibbe njeedifo. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, mijnan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeedifoo non be timmi. ²⁷ Bawto mabbe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeedifoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hid'on e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi d'in, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba»?Ƶ Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa hedinoodo on njaldi fii janndeeji di Iisaa jannaynoo d'in.

Fii Yamirooje Burde Mawnude d'en
(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

34 Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri.
 35 Goddo e mabbe, waawudo fii Sariya on, landii mo dundoo fii ndarndagol mo, o wi'i:
 36 «Karamoko'en, ko yamiroore honde furi mawnude ka Sariya?»

37 Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow.^r 38 Ko dun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. 39 E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.s22.39 40 Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
 (Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)

41 Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dundoo, 42 o wi'i: «Ko hondun miijidon fii *Almasiihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

43 Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

44 «Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wafa aybe maa ben ka ley teppe
 maa.>t

45 «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

r 22:37 22.37 Yaj. 6.5 s22.39 22:39 Lew. 19.18 t 22:44
 22.44 Zab. 110.1

⁴⁶ Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

23

*Fii no Iisaa Feliri Hooreebe Diina ben
(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaabe mun ben, ² o wi'i: «Ko jannooɓe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doftée, wadon kala ko be wi'i on, hara on wadiraali wa kuude mabbe den. Ko fii be wowlay, hara be wadataa. ⁴ Hibe habba dolle teddude, mettude nabude, be fawa de e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi be faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol be. ⁵ Kuude mabbe de be wadata den fow ko fii yo yimbe ben yi'an be. Awa kadi hibe yapna *paaloy bindi mabbe koy^u, be juutina binsanji conci mabbe.^w ⁶ Hibe yidi ndadɗule arane den ka nafagol e saffeeji arani din ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hibe yidi kadi yo yimbe ben noddir be karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on wadu haa noddedon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, d'un-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on wadu haa noddedon yeesojo, ko fii ko gooto woni Yeesojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii

^u 23:5 23.5 Yap. 6.8 ^w 23:5 23.5 Ada. 15.38

mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon falande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ben naata.

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu dun on heboyay jaawooje burde sattude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo bidfo jahanama nde laabi d'idi buri ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe dowoobe, wi'a: <Si godfo woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si godfo woondirii kanje juulirde mawnde nden, haray dun farlike mo.> ¹⁷ Ko onon yo njoofoobe e bumbe! Ko hondun buri mawnude hakkunde kanje den e juulirde mawnde labbinde kanje den nden? ¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si godfo woondirii *layyorde nden, haray dun hinaa huunde, kono si godfo woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray dun farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun buri mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirdo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirdo juulirde

mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hofudo e mayre on. ²² Kala woondirfo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiifo e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon ittana naana e suukooran e pamaku farilla, hara hidon welsindanii ko buri hittude kon ka Sariya, d'un ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko d'un haanunodfon jukkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddi kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe d'owoobe, sukkitooobe buubii ka yarata, hara-le on moday ngelooba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji d'in tun labbinton, hara hidi heewi miile e angal waawugol hoore mun. ²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji d'in, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon wa'i wa genaale rawninaade fotufe e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hidon wa'ani yimbe ben wa feewube, kono hara ka nder hidon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben,

³⁰ hara kadi hidon wi'a: <Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e mabbe fii hibbugol yiiyan annabaabe ben.> ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on bibbe ben warunoobe annabaabe ben. ³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? ³⁴ Ko dun wadi si mido nabande on annabaabe e faamube e jannoobe, waroyon wobbe, fempon wobbe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiiyan kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, dun non ko gila e yiiyan Haabiila dan, on feewudo, haa addani e yiiyan Zakariyaa, oo bidfo oo wi'eteedo Berekiiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, dun fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppi e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dun! ³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! ³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa lan haa pande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »Y

24

*Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)*

¹ Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaabe makko ben badii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii be, o wi'i: «On yi'ii d'un fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttooytaa doo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, be wi'i mo: «Yeetee men, ko honde tuma d'un wad'oyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudube. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii bee d'un wada. Kono hinaa d'on wonata lannoode nden. ⁷ Hareeji kadi wad'oyay hakkunde leyyi d'in. Laamateerijji d'in kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji wada, kapun e dimbande leydi. ⁸ Kono ko d'un fow wonata fud'foode sattendeeji nanditaydi e muuseendi neta d'in.

⁹ «Awa be wattoyay on e juude tampinoobe ben, be wara on. Leyyi d'in fow kadi ana on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomdinal ngal, be janfondira, be apindira. ¹¹ Awa waditiibe annaba duudube yaltitoyay, be faljina yimbe buy. ¹² Sabu beydagol angal peewal ngal, giggol duudube d'uytoyto, ¹³ kono kala nanniido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyyo fii

*laamu Alla ngun feppinte e aduna on fow, fii no leyyi dɛn fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

¹⁵ «Awa, nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden wooy, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle.

¹⁷ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben.

²⁰ Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e *jalaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waday, nde sifa mun wadaali gila aduna dawɛ haa hande, e nde buri mun waditataa han kadi.

²² Si tawno den jalaade rabbindinanooka, hay gooto dadataano. Kono sabu subaabe ben, den jalaade rabbindinte.

²³ «Awa si goddo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no dɔo!> maa <himo daa!>, wota on hoolo mo. ²⁴ Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feepoyay, be wadfoya maandeeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hiitanike on fii dɛn.

²⁶ «Awa si be wi'ii on: <E hino himo ka wulaa>, wota on yahu, maa: <Himo ka nder cuudi>, wota on hoolo! ²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange,

ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta.
 28 Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.

29 «Kisan bawto satteende den jalaade, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jal-bataa, koode den ka kammu kadi yana, ko tiifi kon ka kammu kadi dimboyoo.>^Z

30 «Ko onsay maande Bii-Aaden on feepata ka kammu, bolondaaji din fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwruke ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. 31 Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *li-ital, be mooba subaabe makko ben, gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka kammuuli din fudfi haa ka di haafi.

32 «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki din heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. 33 Ko wano non kadi, no yiirufon dii piiji fow no wafa woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. 34 Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow wafay ado nguu jamaanu feyyude. 35 Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.»

*Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on
 (Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)*

36 «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. 37 Ko

^Z 24:29 24.29 Isa. 13.10 e 34.4

wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka palaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee palaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no paamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e jalaande honde Joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wat-tanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. ⁴⁴ Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

*Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo
(Luk. 12.41-48)*

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'owo: <Jom an neebii araali>, ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo paama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette

sattude, o wada mo ka faasiqiibe ben wadete ton, ka wullaandu e ɲatindiro jiiye woni ton.

25

Misal Yettaangal e Jiwbe Sappo

¹ «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fotoygol e jom jomba. ² Tawi njowo e maɓbe ko njoofoobe, beya njowo ko faamube. ³ Ko njoofoobe ben yettata lampuuji mun ɗin, be ronki naborde nebban ko be hubbinira ɗi, ⁴ kono faamube ben kapun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde tawnoo jom jomba neebii, fow soyyii ɗaanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: <E hino jom jomba! Yaltee fii jabbagol mo!> ⁷ Onsay ben jiwbe immii, be ebbindanii lampuuji maɓbe ɗin. ⁸ Njoofoobe ben wi'i faamube ben: <Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen ɗin no e fii ɗaanagol!> ⁹ Faamube ben jaabii ɓe, wi'i: <Oo'o, ɗan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyooɓe ben.>

¹⁰ «Fewndo ko be yahi soodoygol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka peera, baafe ɗen ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, be wi'i: <Koohoojo, Koohoojo, udditanee men!> ¹² Kono o jaabii ɓe, o wi'i: <Ka haqiiqa, mi andaa on!> »

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa jalaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato (Luk. 19.11-27)

¹⁴ «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa nedɗo fokkituɗo safaari. O noddi kurkaaduube mun, o

halfini be jawle makko den. ¹⁵ O jonni godfo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. ¹⁶ Don kisan hendiido talanji jowi din yahi gollitiroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. ¹⁷ Wano non kadi hendiido talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. ¹⁸ Kono hendinoofo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuufi jom makko din.

¹⁹ «Bay neefoyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. ²⁰ Hendinoofo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: <Koohoojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.> ²¹ Jom makko wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duufi. Weltodu e jom maa!»

²² «Hendinoofo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: <Koohoojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.> ²³ Jom makko wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duufi. Weltodu e jom maa!»

²⁴ «Hendinoofo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: <Koohoojo, bay midfo andunoo ko a nedfo sattudo fii, sonitoowo ko a aawaa e wa'oowo ko a sankaa, ²⁵ mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jabu ko jeyfaa kon.>

²⁶ «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bondo puydo! E hida andunoo mi sojitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? ²⁷ Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di ben^a, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore tono!»

²⁸ «Onsay jom makko wi'i: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido talanji sappo din! ²⁹ Ko fii ko mardo on beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ³⁰ Awa, jiyaado fussaaiijo on, bugee mo ka niwre ka furi wodofude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!» »

Fii Naawoore Sakkitorde nden

³¹ «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangu-ral mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu dar-jinnde. ³² Onsay leyyi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. ³³ O wadira baali din ka sengo makko paamo, be'i din ka sengo makko nano.

³⁴ «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun paamo ben: «Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fudfoode aduna on. ³⁵ Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi paama, mi donfano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno

^a **25:27** 25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», no firi wallingol di ka «banki».

kodo, wernudon mi, ³⁶ mi holi, holtindon mi, mi jawi, dankidon mi, mi sokaa, ndaarudon mi.>

³⁷ «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: <Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko jaamaa, maa ka dondaadaa, men okkor-maa ko yaraa? ³⁸ E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?> ⁴⁰ Onsay Lando on jaaboto be, wi'a: <Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanii dun burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon dun.>

⁴¹ «Bawto dun o wi'a wontirbe ka nano makko ben: <Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi dondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi sokaa, on ndaaraali lan!>

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: <Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida dondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?>

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: <Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali dun goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali dun!> ⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

26

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii din yewtereji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hid'on andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden wafay, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wafu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷ debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸ Bay wonii taalibaabe ben yi'ii d'un, be seytini, be wi'i: «Ko hond'un woni nafa ndee bonnere? ⁹ En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

¹⁰ Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko hond'un sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wafanimmi. ¹¹ Miskinbe ben kan, hid'on wondi e maɓbe soono woo, kono min, on wondataa e an

soono woo. ¹² Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo fejjinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditanees.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, dɗun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵ o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappandee tati kaalisi.^b ¹⁶ Gila ontuma himo dabbude feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹⁷ Ka pallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁸ O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: «Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i mabbe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe mabbe ben Juldeere Yawtaneede nden.» »

¹⁹ Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

²⁰ Bay nibbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e didoobe ben. ²¹ E nder ko be jaamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

^b **26:15** 26.15 Zak. 11.12

²² Be aani fota. Onsay mo bee e maɓɓe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohoojo, ko min?»

²³ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. ²⁴ Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko ɓurnoo moyyande on nedɗo ko si o jibinanooka!»

²⁵ Onsay Yudaasi, ɗun ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

²⁶ E nder ko ɓe jaamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni taalibaabe ɓen, e hoore himo wi'a: «Jabee jaamon, ɗundoo ko bandu an ndun nii.»

²⁷ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni ɓe, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. ²⁸ Ko fii ɗun ko yiiyan an ɗan nii, yiiyan *ahadi hibboyteɗan ɗan fii yaafuyee junuubaaji ɗuudube. ²⁹ Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram ɓiɓɓe *wiiju haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiiju kesan ka laamateeri Baaba an.» ³⁰ Bay wonii ɓe beytii beyti Zabuura, ɓe yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden (Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

³¹ Onsay Iisaa wi'i ɓe: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»^c

³² Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

³³ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³⁵ Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

³⁶ Bawto dun Iisaa yaadi e maɓbe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodee doo haa mi wodɗitoo fii toragol.» ³⁷ O nabori Petruusu e biɓbe Zabadii ben diɗo. Onsay o fudɗii heɓude annde e sokola, ³⁸ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on waɗu, kono yo faale maa on waɗu.»

⁴⁰ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree toroɗon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yiɗi waɗugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wodɗitii be kadi diɓmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali

kun, yo faale maa on wafu.» ⁴³ O artoyi kadi, o tawi be dfaanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. ⁴⁴ O acci be don, o yahi, o wodditii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii din kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on badike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa duududo jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wafaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.» ⁴⁹ Tun o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wafu ko ardaa wafugol kon.» Onsay ben yimbe badii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁵¹ Tun, goddo e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo don, ko fii yettufe kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee. ⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan buri koneeli sappoo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si dun wadii, haray ko honno ko bindi din wi'i kon laatorta? Bay ko di wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko ngujo arandon? E hin-le pande woo mido joodii ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono d'un fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo d'on, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben (Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Qayaafa, ka jannoobe fii Sariya on e mawbe ben mottondiri don. ⁵⁸ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wodditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynoobe ben fii andugol ko honno d'un wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabba seedejeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duudube arii.

Kono bawto d'un yimbe dido ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, d'un ko *Bidfo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore d'fun mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki conci mun d'fin, wi'i: «O hoyonii Alla! Ko seedeeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! ⁶⁶ Ko hondun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wobbe ben bantii mo ⁶⁸ e hoore hibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujo ari badii mo, wi'i: «An kadi hifa wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wonda wowlude!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo neddo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe don ben badii, wi'i Petruusu: «Ka haqiiqa ko a goddo e mabbe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude,

a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

27

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e mawbe jamaa on fewjodi fii no be warira Iisaa. ² Bay wonii be habbii mo, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu, dūn ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiido mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi dīn ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wadii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e dūn? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi dīn ka nder *juulirde mawnde, o iwi dūn, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi dīn, be wi'i: «Dagaaki ka dī wattee ka marirde laabunde, ko fii ko dī coggu yiiyan.» ⁷ Bay wonii be fottanii, be yetti dīn mbuudī, be soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berde hoŋbe. ⁸ Ko dūn wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori,

wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaal-isi dɪn, dɪn ko mbuudɪ dɪ *Isra'ilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko dɪn, ¹⁰ be soodii dɪ ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»^d

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»

¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toɔnata mo kon.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?»

¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e dɪn. Dun ɲaldini hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hibe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi.

¹⁷ Nde tawnoo hibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?» ¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wafiri Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo ɲaawude ka ɲaawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

^d **27:10** 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13.

²⁰ Kono hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e mawɓe ɓen yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, ɓe wara Iisaa. ²¹ Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i ɓe: «Ko hombo e hakkunde ɓee diɗo faaladon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

²² Pilaatu wi'i ɓe kadi: «Ko hondun non mi wadɗa Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

²³ Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be burti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

²⁴ Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun ɓeydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo dan! Dun ko onon wonani!»

²⁵ Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toɗɗu mo, yo yiiyan makko dan hibbitu e hoore amen, e hoore ɓiɓɓe amen ɓen kadi!»

²⁶ Bawto ɗun, Pilaatu accitani ɓe Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude maɓɓe fii yo o fempe.

*Fii no Suufaabe ɓen Wadiri Iisaa Jalnori
(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)*

²⁷ Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, ɓe mottindiri dental suufaabe ɓen fow, ɓe hunditi mo. ²⁸ Be ɓorti mo concii ɗin, ɓe ɓorni mo dolokke boɗeejo.^d ²⁹ Be sacci katanwol bulle, ɓe wadi ka hoore makko, ɓe tambini mo kalinwol ka jungo makko jaamo.

^d **27:28** 27.28 Ko dolokke boɗeejo lando on ɓornotonoo.

E hoore d̄un be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» ³⁰ Be tutti mo, be yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo concii makko d̄in, be nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

³² Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sireonii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo d̄un ko <Nokkuure Laalagal Hoore>, ³⁴ be okkori mo njaram jillaafan hahhannde. Kono bay o mettike d̄an, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii be fempii mo, be sendiri concii makko d̄in urba.e ³⁶ E hoore d̄un be joodii d̄on, be ayni mo. ³⁷ Be wadi ka dow hoore makko bindi bangindi fii ko o happiranaa kon, d̄un ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuybe d̄ido no fempidaa e makko, god̄do on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hibe wi'a: «An oo wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Bid̄do Alla on, tippo ka leggal altindiraangal d̄on!»

⁴¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴² «O dandii beya,

e **27:35** 27.35 Zab. 22.19

kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dun en gomdinay mo. ⁴³ Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidfi mo, ko fii o wi'ii ko o Bid'fo Alla!» ⁴⁴ Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶ Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidfi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^f (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanid'aa mi?)

⁴⁷ Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» ⁴⁸ Tun, god'fo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubbini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹ Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰ Iisaa ewnii kadi ko tiidfi, o timmi.

⁵¹ Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didfi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. ⁵² Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunooobe buy immitii, ⁵³ be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde sawto immitagol Iisaa, be feepani yimbe duudube.

⁵⁴ Bay hooreejo suufaabe ben e wondunooobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin

f **27:46** 27.46 Zab. 22.2

dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Bid'fo Alla!»

⁵⁵ Tawi rewbe duudube no ka wod'ditii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶ Tawi no taw-danoo e maɓɓe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma biɓɓe Zabadii ben.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷ Bay niɓɓii, aaden alɗuɗo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹ Bawto d'un, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasanng'e laabudo, ⁶⁰ o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii don, fewtondiri e yenaande nden.

Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶² Bimbi nden pande, d'un ko pande bawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreeɓe yotinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³ Be wi'i: «Koohoojo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto. ⁶⁴ Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka jalaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde

maybe ben. Dun, nden majjinande don buray aranere nden.»

⁶⁵ Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» ⁶⁶ Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodfani don aynoobe ben.

28

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on (Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

¹ Bay *jalaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, don ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ² Tawi dimbannde leydi tiidunde wadfi, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwruude ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodfike e hoore mayre. ³ Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. ⁴ Hakkee ko ben suufaabe aynunooɓe don diwni kulol, be wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewɓe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. ⁶ Awa o alaa doo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo don. ⁷ Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben, awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on don.»

⁸ Onsay be pottitii yenaande nden heja, e hoore hibe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e mabbe, o wi'i be: «Mi salminii on!» Onsay be badii, be nangi koyde makko den, be sujjani mo. ¹⁰ Bawto dun Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ben Sifi kon

¹¹ Wa fewndo ko ben rewbe woni ka laawol, tawi wobbe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreebe *yottinoobe sadaka ben ko wadi kon fow. ¹² Bay wonii ben hooreebe yottinoobe sadaka mottondirii e mawbe ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi duududo, ¹³ be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko daanidon. ¹⁴ Si hooreejo diiwal ngal non aru e nanude fii dun, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» ¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala loli e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ben

(Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8)

¹⁶ Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa todfaninoo be. ¹⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be sujjani mo. Kono wobbe e mabbe sikkitii. ¹⁸ Iisaa badii be, wi'iri be

nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹ awa yahee, wadon leyyi dɪn fow taalibaabe, *looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Biɗɗo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰ waajodon be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon jande woo, haa ka lannoode aduna.»

Version Pular Fuuta-Jallon
The New Testament in the Fouta-Jallon Pular
language of Guinea

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Pular

Translation by: Traducteurs Pionniers de la Bible

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation, published by Pioneer Bible Translators, was published in 2011.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact wab.admin@pbt.org.

The translation was completed in collaboration with Christian Reformed World Mission.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

024b8126-79ef-5039-bc54-7d61889f8ae6